

ملاحظات اخلاقی در ارتباط پزشک و بیمار

مجری: دکتر محمدرضا رزاقی

گروه: فلسفه، اخلاق پزشکی و علوم زیستی

سال شروع: ۱۳۹۱

سال پایان: ۱۳۹۳

چکیده

مقدمه

ارتباط پزشک و بیمار، مواجهه‌ای بالینی است که برای هر یک از طرفین آن نقش‌هایی تعیین شده است. ایفای درست این نقش برای کارکرد مناسب این ارتباط و دستیابی به نتیجه دلخواه ضروری است. این نتیجه دلخواه عبارت است از دستیابی به روند درمانی موفق است و بدین منظور بایستی ارتباطی شفابخش میان پزشک و بیمار شکل گیرد؛ اما در عمل تقلیل این ارتباط به سطح ارتباط مکانیکی و شیء انگاری بیمار منجر به بروز مشکلاتی گردیده است. از سوی دیگر در دیدگاه اسلامی انسان و کرامت او دارای تعریفی درخور و بایسته است و از همین رو پزشک و بیمار هر دو در انسانیت خویش باهم برابرند اما مسئولیت‌ها و تکالیف پزشک به سبب جایگاه خاصی که دارد بیش‌تر است. چراکه اسلام پزشک را نمودی از صفت شافی خداوند می‌داند. به همین منظور و برای طراحی مدلی که در آن ارتباط شفابخش، هسته مرکزی پزشکی باشد و تبیین ماهیت و ویژگی‌های این ارتباط با توجه به مفاهیم بنیادین اسلامی این مطالعه طراحی گردید.

روش‌شناسی

این مطالعه از نوع مطالعات کیفی و با استفاده از روش تئوری زمینه‌ای انجام گرفت. داده‌های این مطالعه با ۱۷ نفر از اعضاء هیئت‌علمی با تخصص‌های مختلف بالینی و باتجربه و سابقه ارتباط مؤثر با بیماران جمع‌آوری گردید. سپس تحلیل و کدگذاری در سطوح سه‌گانه انجام گردید. درنهایت از متن تجربیات شرکت‌کنندگان در مجموع کدهای استخراج‌شده در سطوح اولیه، زیر طبقات، طبقات و تم‌ها دسته‌بندی شدند.

یافته‌ها

یافته‌های این مطالعه نشان داد که مجموعه این اجزاء در مدل ارتباطی پزشک و بیمار در چهار طبقه ارزش‌گذاری، توازن قوا، تعهد و پایبندی و ویژگی‌های پزشک قابل دسته‌بندی‌اند که خود منجر به سه نتیجه ارتباطی ضروری برای وقوع بهبود و شفا می‌گردد. این سه عبارت‌اند از: اعتماد، امید و شناختن بیمار. این سه به‌نوبه خود در زمینه و تمی که مبتنی بر توجه به ابعاد معنوی رابطه پزشک با بیمار است معنا یافته و اهمیت خود را نشان می‌دهند.

بحث و نتیجه‌گیری

بر مبنای مدل پیشنهادی می‌توان ابزاری برای ارزیابی رابطه پزشک و بیمار طراحی نمود که قابلیت تعمیم داشته باشد. اطلاعات حاصل از مصاحبه معمولاً تحت تأثیر درک مصاحبه‌شوندگان دارای محدودیت‌هایی

خواهد بود، انجام یک مطالعه طولی به منظور مشاهده نحوه عمل افراد در مواجهه با بیمار می تواند مدل پیشنهادی را توسعه داده و عملیاتی تر سازد.

به عنوان یک نتیجه می توان چنین اظهار کرد که ارتباط صفابخش میان پزشک و بیمار مبتنی بر آموزه های اسلامی دارای ساختاری قابل مشاهده و فهم است و منجر به نتایج مهمی در فرآیند درمان بیمار خواهد شد. این مدل مفهومی قابلیت تعمیم به سایر حوزه های ارتباطی نظام سلامت را نیز خواهد داشت.

کلیدواژه: ملاحظات اخلاقی، ارتباط پزشک و بیمار، مدل مفهومی، سلامت، آموزه های اسلامی، بعد معنوی.